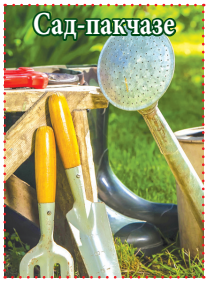

4-ше лаштык

Йодмыда почеш

МОКШЛАН НАПИТКЫМ «ЙЎКТӦ»

11-ше лаштык

Палаш уто огыл

ТЕЛЫМ МЎКШ МОМ ЫШТА?

Акше эрыкан

38-ше (804) №

2019 ий 3 октябрь, изарня

СУРТ ПЕЧЕ

12+

2001 ий февраль годсек лектеш

ОЙ-КАҢАШ АРШАШ

Мастарлык

М.Скобелевын фотожо

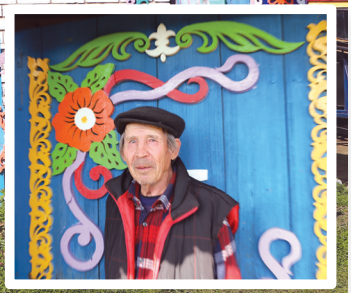

Ивановмыт ешын суртшо

«Модыш пӧртым» – шке кид дене

Кужэнер районысо Шойдўн ялыште тиде сурт ик эн ойыртемалтше манаш лиеш. Озаже – Василий Фёдорович Иванов.

Умбакыже 8-9-ше лашт.

Пенсий фонд увертара

Путин 72 ветераным саламла

Октябрьыште Марий Элыште илыше 72 ветеран Президентын саламлымашыжым налеш.

РОССИЙ ФЕДЕРАЦИЙЫН президентше Владимир Путин Кугу Отечественный сарын кажне ветеранжым юбилейже дене лично саламла.

Октябрьыште тыгай саламлымашым Марий Элыште илыше да 90, 95 да 100 ийым темыше 60 ӱдырамаш ден 12 пӧръеҥ налыт. 100 ияш юбилейым Йошкар-Олаште илыше ӱдырамаш палемда.

Акций

Шуко ешлан полшеныт

Волжский районышто Калыкым социально обслуживатлыме комплексный рӱдерын «Кажне йочам – школ парт коклаш» да Марий Элын Элкӧргӧ паша министерствыжын «Тунем аш каяш полшо» поро кумыл акцийлаштым иктешленыт.

ПАЛЕМДЫМЕ мероприятийлашке амалкалче-влак Г.Алпаев, С.Софронова, «Управдом» ООО (вуйлатышыже Э.Зайков), Волжск оласе да Волжский районысо калыклан паша верым ситарыме рӱдер (директоржо Т.Козлова), «Приволжский» суткайык фабрике» ООО (генеральный директоржо Р.Малышев), «Акашевский» суткайык фабрике» ООО (генеральный директоржо А.Пусько), «Приволжскдорстрой» ЗАО (вуйлатышыже Р.Султанов), Волжский районын образований пӧлкаже, тыгак калык рӱжге ушненыт. Нунын полшымышт дене специалист-влак 109 канцеляр сату наборым чумыренат да шуко шочшан, тӱнен илыше, инвалид икшыван ешлаште кушшо, социально лӱдыкшӧ положенийыште улшо йоча-влаклан пуэденыт.

М.ИВАНОВА

Калык календарьым лышташлен

3 октябрь (изарня). Кушшо тылзе – Пикшызыште. Начар лектышан шӱдыр пале (Саска кече).

ТЫЛЕЧ вара пакчаште чеснокым шындаш тӱҥалаш, кодшо вожсаскам кӱнчен лукташ йӧнан жап. Теплицыш пеледышан ковышам, петрушкым, сельдерейым, шоганым, салатым ужаргылан ӱдаш лиеш. Тӱрлӧ чер да шукшкопшаҥге деч кушкыллан обработкым ышташ келшыше кече. Пушеҥгыш, вондыш вӱдым шаваш, пӱчкеден кӱчыкемдаш, шуэмдаш огеш темлалт. Саскам, емыж-саскам пуышо пушеҥгым, вондым (виноградым, шуанвондым, ошкизам) шынден кодаш келшыше жап.

Сокым ышташ, вареньым, джемым шолташ, ковыштам шинчалташ йӧнан кече. Познак тылзын Ирказа, Презе шӱдыр палыште лиймыж годым ковыштам шинчалташ темлат. *Тыгак тылзын Шорык да Вӱд йоктарыше палыште улмыж годым шинчалташ сай.*

Октябрьыште ты сомылым шукташ йӧнан кече-влак: 3, 5, 8, 9, 15, 16, 18, 20, 22, 24.

Ковыштам шинчалташ поснак йӧнан кече-влак – 4, 15, 19, 25 октябрь. Шинчалташ эн келшыше сорт-шамыч: «Белорусская 445», «Слава», «Подарок», «Сибирячка», «Московская поздняя», «Полар», «Белоснежка», «Менза F 1».

3 октябрь калыкыште Астафьев, мардеж озаланыме кече семын палыме.

Пӱртӱсым эскерыше-влак мардежым ты кечын поснак тӱткын эскереныт. Тудын кудо велым да могай писылык да куат дене пуалмыжым рашемден, лишыл кечылаште але шушаш тылзын игече, теле, шурно лектыш могай лийшашлан палым ыштеныт.

Астафьев кечын мардеж йӱдвелым пуалеш – йӱштӧ, кылме шогаш тӱҥалеш, кечывалвелым – игече лывырга. Касвелым пуалше мардеж южвӱдым: йӱрым, покшымым, ночко лумым – сӧра, а эрвел мардеж ояр да шокшо игечым конда.

Кугезына-влакын шонымашышт почеш, кечывалвелым пуалше мардеж ончыкылык чапле лектышым сӧра маныныт.

Лачшымак таче пӧртӧнчыл оҥа шелшыш озавате шопке парчам шуралын. Тыгодым шӱведыме мутым пелештен да, омсалондемым, мландым перен, «поро айдеме дек кай» манын, ик кормыж шурным кудалтен. Тыгай йӱлам шуктымеке, кугу мардеж сурт-печылан, озалан ончыкыжым нимогай зияным ок ыште манын ӱшанен.

Ты кече деч вара ожно мардежвакш пашам ышташ тӱҥалын. Кресаньык-шамыч у шурно лектышым йоҥыштеныт, пайремым ыштеныт.

Ты кече дене кылдалтше моло калык пале

- Таче – тӱтыран да ночко игече, шуко кужу энгыремышвот кеча – умыр, изи мардежан шыже шогаш тӱҥалеш, лум вашке ок воч.
- Кожышто пӱгыльмӧ ӱлнӧ кушкеш – йӱштӧ эр толеш, кӱшнӧ – чатлама йӱштӧ теле мучаште веле озаланаш тӱҥалеш.
- Мардеж кечывалвелым пуалеш – вес ийын кокияш шурно чапле да поян лийшаш.
- 3 октябрьыште кукшо игече шога – телым лум шагал лийшаш.
- Ваштар ден куэ гыч лышташ йоген пытен огыл гын, йӱштӧ телым вученыт.

Мужыр лаштыкым

Йöным муын моштымо полшыш

Чатка чеснок йыраҥ ончашат мотор,

але Шаланыше йоча кроватке ужаш гыч чапле ӱзгар

ШЎКШАК ден торым кышкыме лаке воктеч эртен ошкылмо годым пудыргышо йоча пу кроваткын ужашыже-шамыч шинчалан пернышт. Шогалынак, тудым тӱткын ончен шогымо годым рожлан паҥган шаланыше пу оратаж гыч чеснокым але моло вожсаскам пакчаште шындаш йöнан ӱзгарым келыштараш лийме шонымаш вуйыш кенета толын пурыш. Тидлан оратан уто ужашыжым налын кораҥден (**1-ше фото-што),** тӱрлö вожсаскам шындаш чӱчкыдын пайдаланыме ӱзгарым ышташ нимо нелыжат уке. Пу планкыш келыштарыме шым йыргешке изи «меҥган»-паҥган (12 см) ӱзгар пакчасаскам шындыме жапымат писемда, паша лектышымат кугемда. Адакшым паҥга коклаште икнаре кугытан да икгай келгытан лакым келыштараш йöн уло. Шонымо семмын лакым лопкаҥдаш **(2-шо фото)** лиеш. Тидланже лӱмынак совок деч кодшо вурдым келыштаренам.

Шындаш икгай кугытан чапле чаршан, таза да эн шолдыра чеснокым ойырен налам да лакыш тушкем. Но вожсаскам шындыме деч ончыч кажне лакыш изиш ошмам да ломыжым шавалтем, лушкыдо марганцовко вӱдым шавем. Тылеч вара веле рок дене петырем.

Шошым икгай кугытан ужар чеснокым **(3-шо фото)** ончен йöратет.

Вашке адакат чеснокым, шоганым телылан шынден кодымо жап толын шуэш. Ышташ темлыме тыгай ӱзгар ала иктаж-кöлан келша ыле. Ынде мынярымше ий тыгай ӱзгар дене пайдаланен, чапле чеснок да шоган лектышым налам. Ты ората дене йыраҥыш шындыме чеснок рӱжге кушкеш.

М.КОЛОТЫГИН

Волжский район

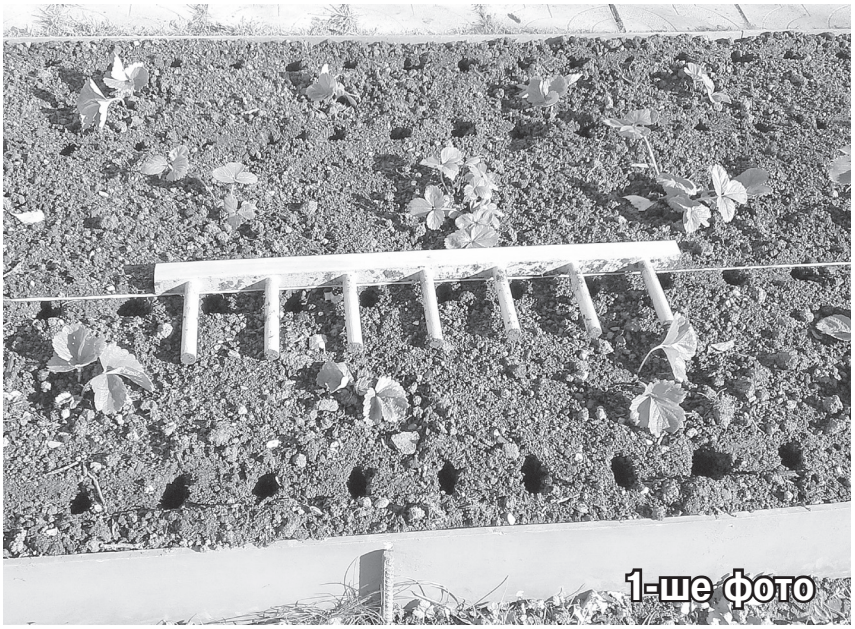

1-ше фото

2-шо фото

3-шо фото

Р.ЧЕПАКОВА ямдылен. Тел.: 49-55-11

Кистам – лопшудо сок дене

Кистам лопшудо сок дене пытараш лийме нерген колынам. Чыным ойлат мо?

И.ТИХОНОВА

Морко район

ЧЫНЫМ ойлат. Калык медициныште свежа лопшудо лышташын сокшо дене тӱрлӧ кистам эмлат. Тиде кушкыл вергыште, авагудышто да ӱдырамаш муныгудышто кушшо кистам пытара.

Лопшудо лышташ сок дене кужун эмлалтман, тыгодым дисциплиным шуктыман. Тиде средстве дене эмлалтме годым чер йӧршешлан чакна, да хирургический операцийым ыштыкташ огеш кӱл.

Южо калык эмлызе кушкылын сокшо дене эсогыл миомым, фибромым да моло пуалшым эмла. Лопшудо организмыште вещества алмашталтмашым шотыш конда, пагар-шолора корным эмла, вӱрым эрыкта.

Тыге, лопшудын нӧргӧ лышташыжым мушман,

Йодмыда почеш

мясорубкеш пӱтырыман, немыр гыч сокым пунчал налман, янда атыш темыман да холодильникыш шындыман. Кушкыл сокым схеме почеш йӱман: 1-ше да 2-шо кечын – кечеш 2 гана 1 изи совла дене, 3-шо, 4-ше да моло кечын – кечеш 3 гана 1 изи совла дене. Эмлалтме курс – 1 тылзе.

Тиде жапыште киста огеш шупшылалт гын, тугеже эмлалтме эше 1 курсым эртыман. Тиде йӧн дене чылаже 3 гана эмлалташ лиеш, но коклаштыже 1 тылзе каналташ кӱлеш.

Мокшлан напиткым «йӱктӧ»

Врач мокшым калык йӧн дене эрыкташ темлыш, но рецептшым ыш каласе. Ала те полшен кертыда?

Н.ВАСИЛЬЕВ

Звенигово район

МОКШЫН пашаже пужлымым айдеме вий ситыдыме, вуй савырныме, укшинчыктыме, пурла ӧрдыжлу тураште корштымо, кочкыш начарын шулыктаралтме, коваштыш ала-мо лектедыме дене шижшаш. Тиде ситыдымашым мӱй-пӱртньык напитке полшымо дене чактараш лиеш. Тудо, тазалыклан нимогай лӱдыкшым ыштыде, мокш гыч токсиным луктын, организмым пеҥгыдемда. Тылеч посна напитке тутло пушан да таман.

Кӱлеш: 1 кормыж свежа пӱртньык лышташ, 1 апельсин, 1 л вӱд, 3 кугу совла мӱй.

ЭМАЛИРОВАТЛЫМЕ каструльыш вӱдым темыман, йоҥгытым тул ӱмбаке шындыман. Тышкак сайын мушмо пӱртньык лышташым ешарыман, 5 минут шолтыман. Тулым йӧртыман, отварым пӧлемысе температур гай лиймешкыже йӱкшыктарыман. Ынде тышкак лимон ден апельсинын сокыштым темден лукман, мӱйым ешарыман да вартышым сайын лугыман, вара шӱрыман – пайдале йӱыш ямде!

Тиде тутло да пайдале напитке аяргыме годым сайын полша, пагар-шолора корнын пашажым шотыш конда. Шокшышто йӱмӧ шумым луштара. Мокшым эрыкташлан кечыште 1 стакан напиткым йӱмат сита.

Мокшын пашажым шотыш кондымо вес рецепт: кандалге тӱсан 1 кг шоганым мясорубкеш пӱтырыман, 850-900 г сакырложаш дене йӧрыман, пычкемыш да юалге верыште 1,5 арня шинчыктыман, вара сиропым пунчал налман. Ямде эмым кечыште 3-8 кугу совла (черын нелылыкше дене кылдалтын) дене подылман. Мокш чот тургыжландара гын, вартышым 3 кече гычак йӱаш тӱҥалаш лиеш.

Тиде рецепт эсогыл мокшын циррозшо годым сайын полша.

«ТАЗАЛЫК» ЛАШТЫКЫШТЕ ТЕМЛЫМЕ РЕЦЕПТ ДЕНЕ

Мужыр лаштыкым

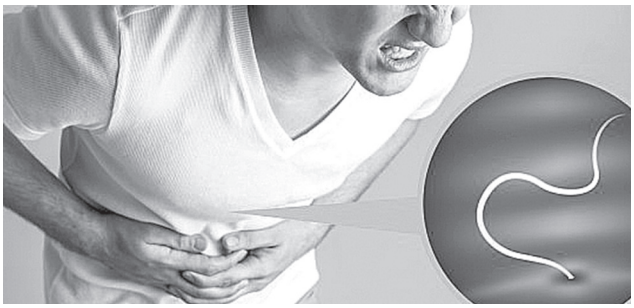

Шканет шке полшо

Ынже коч, ынже пытаре

ПАРАЗИТ – айдеме организмыште кӱлешан да пайдале препаратым пытарыше шучко организм. Тудо тӱрлӧ форман лиеш да чумыр организм мучко шарлен кертеш. Утларакше айдемын шолораштыже ила.

Паразитым пытарыме рецепт: 100 г йытын нӧшмӧ ден коштымо 10 г чеснокым мясорубкеш пӱтырыман. Тиде вартышым кажне эрдене 2 кугу совла дене кочман. Нелаш неле гын, почешыже эрыктыме леве вӱдым йӱаш лиеш, тыгак тудым эр кочкышыш ешараш шотлан толеш.

Тиде йӧн дене 3 кече эмлалтмек, 3 кече каналтыман, вара угыч эмлалташ тӱҥалман, тыге – 1 тылзе марте.

Чеснок – пакчасаска кугыжа

Кушкыл эмла

ЧЕСНОК дене эше кугезе коча-кована-влак эмлалтыныт. Тудын пайдале улмыжым тӱнямбалсе шуко калык шукертак умылен. Мутлан, Египетыште чеснок дене иммунитетым пеҥгыдемденыт, тӱрлӧ черым эмленыт, тыгак осал копшанге деч аралалтыныт. Грек салтак-шамыч чеснокым лӱддымӧ лияш да аяргыме деч кочкыныт. Римлян-влак пакчасаскан шӱм-вӱргорно системым саемдымыжлан, пагар-шолора чер деч полшымыжлан, тыгак йыжыҥым эмлен кертмыжлан ӱшаненыт. Японийыште да Китайыште чеснок полшымо дене шӱлышым, кочкышым шулыктарыме пашам куштылемденыт...

Таче чеснокын пайдалыкшым чылан гаяк палат. Тидым науко шымлымашат пеҥгыдемден. Кушкыл шуко черым чактара, мутлан, атеросклерозым, шӱм приступым, шӱмын ишемий чержым, осал холестериным шагалемда, вӱргорно давлениймым нормыш конда, копшанге пурлмо верым эмла, кылмен черланымым лушкыдыза да 1 кугу совла натуральный мӱй дене йӧрыза. Тыгай вартышым кече еда кочкаш гын, вий ешаралтеш.

Кылмен черланыме, грипп тургыжландарыме годым пресс вошт темден лукмо 5 чеснок пӱй, 1 кугу совла тыгыдемдыме имбирь, 1 кугу совла эрыктыдыме олма уксус, тыгыдемдыме 1 лимон да 2 кочо пурыс дене тоникым ямдылыман. Нине ингредиентым 350-500 мл пурыман янда атыш лончын-лончын оптыман: онччыч чеснокым пыштыман, вара – пурысым, имбирьым, лимон сокым, олма уксусым. Йонгытым петырыман. Тоникым кажне кечын изин-изин йӱман. Тиде средстве грипп дене черланыме дечат сайын полша.

Региональная Общественная Организация содействия гражданам в избавлении от зависимостей Республики Марий Эл*
* алкогольной и табачной зависимости
• НАРКОЛОГИЯ
за 1 сеанс, анонимно.
Сеанс проводит психиатр-нарколог ЗАХАРОВ В.Н.
6, 12, 20 и 26 ОКТЯБРЯ.
Наш адрес: г. Йошкар-Ола, ул. Красноармейская, 21 (остановка «Аптека № 1»).
Тел.: 56-57-11, 40-12-90, 89297331290 сот.
Проконсультируйтесь со специалистом о возможных противопоказаниях.
Реклама.
Лиц. № ЛО-21-01-000269 от 11.03.2009 г.

ПАЙДАЛАНЫМЕ ДЕЧ ОНЧЫЧ ВРАЧ ДЕНЕ КАҤАШЫЗА.

М.ИВАНОВА ямдылен. Тел.: 49-55-11

ПАЗАР АК

Уремыште шыже пагыт улмым шотыш налын, Йошкар-Оласе рӱдӧ пазарыште тиде арнянат ик эн шукын емыж-саскам: олмам, грушым, пӧчыжым, турнявӧчыжым – темлат. Шке пакчаште ончен куштымо помидорым ужалыше-шамычат эше вашлиялтыт.

Тиде арнян сатулан ак тыгай

Свежа парӧнге (1 кг) –	15
Свежа ковышта (1 кг) –	20-25
Помидор (1 кг) –	20-65
Шке пакчаште куштымо помидор (1 кг) –	80-100
Кияр (1 кг) –	55-65
Шоган (1кг) –	30-35
Тамле пурыс (1 кг) –	30-55
Арбуз (1 кг) –	20
Дыне (1 кг) –	60
Хурма (1 кг) –	200
Кукурузо (1 шт) –	10
Баклажан (1 кг) –	60
Олма (шке пакчаште куштымо – 1 кг) –	30-50
Грушо (1 кг) –	80-100
Облепихе (1 л ведра) –	140-150
Пӧчыж (1 л ведра) –	180-190
Турнявӧчыж (1 л ведра) –	150-180
Полан (1 л ведра) –	50
Мӱй (1 кг) –	430-600
Шӧр (1,5 л) –	90
Ӱмбал (0,5 л) –	150-160
Торык (1 кг) –	240-260
Нужгол (1 кг) –	220-230
Карака (1 кг) –	120
Ловал (1 кг) –	70-140
Оланге (1 кг) –	200
Калош (шокшо кӧрган) –	250-350
Пидме носки-тапычке –	150-250
Шокшо носки (3 мужыр) –	100
Тумо выньык –	100-150
Куэ выньык –	70-80
Лӱмегож выньык –	50-80

Чоялыкат утара

Кокланже шолташ ида мондо

Таче кӱлеш лийын кертше икмыняр канашым темлена. Нунын дене пайдаланеда гын, южо нелылык деч ятырлан куштылгын утлен кертыда

● Ший ден мельхиор гыч совла, вилке, кӱзӧ жап эртыме дене шемемын кертыт. Нуным посна растворыш пыштен шолтеда гын, уэш у гай лийыт. Тудыжо тыге ямдылалтеш: ик литр вӱдыш кок мунышӱмым, ик кугу совла шинчалым пыштыман.

Тыгак совлам, вилкым, кӱзым чеснок шӱм вӱдыштӧ шолтеда гын, нуно угыч йылгыжаш тӱҥалыт.

● Янда ден фаянс гыч ыштыме чукырыштo, кӱмыжыштӧ, моло атыште шӧртньӧ чия гыч сӱрет уло гын, содым кучылташ огеш темлалт. Тыгай годым, леве вӱдыш икмыняр чӱчалтыш нашатырь спиртым ешарен, нуным мушкаш гын, уэш у гай йылгыжаш тӱҥалыт.

● Янда атым шуко шинчалым пыштыман вӱдыштӧ шӱалташ гын, хрусталь гай йылгыжше лиеш.

● Тёркым угыч пӱсым ышташ манын, наждачный кагаз дене икмыняр гана йыгалтыман.

Мужыр лаштыкым Л.КАМАЛЕТДИНОВА

«Мӧнгысӧ сыр»

Ончылсакышым ӱшталына

ТИДЕ сырым тӱрлӧ семын ышташ лиеш. Интернетыште, журнал ден книгалаште рецепт-влакым муаш лиеш. Меат але марте ик гана веле огыл тудым ыштен ончаш темленна гынат, таче эше ик рецептым савыктена. Тиде Марий Турек район Марий Шолкер ялыште илыше Маргарита Токпаеван ***(снимкыште)*** рецептше. Тыште лийме годым озавате мемнам сийлышат, чылаланнат моткоч келшыш. Сандене теат, пагалыме лудшына-влак, ыштен ончен кертыда.

Мӧнгысӧ сырым тудо тыге ямдыла:

– Каструльышко ик килограмм пеҥгыде торыкым, ик литрат пеле наре шӧрым пыштем да изирак тулышто 15-20 минут ырыктем, шолаш ом пурто. Тылеч вара тудым шӱрем.

Ынде вес каструльым налам да көргышкыжӧ ушкал ӱйым йыгем, кодшыжым, 150-200 грамм нарым, тушанак шулыктарем да кодем. Тидыже вараже тышке кок муным пыштымеке вигак кӱын ынже кай манын ышталтеш. Умбакыже тышкак шӱрымӧ торыкым, ик кугу совла наре шинчалым, пел изи совла содым пыштем да тул ӱмбаке шындем. Тыгодым толкушко дене темден, эре лугаш мондыман огыл. Вич минут гыч корандем да адакат көргышкыжӧ ӱйым йыгыман

атыш ястарем. Икмыняр жап гыч сыр пеҥгыдемеш, да кочкашат лиеш.

М.Скобелевын фотожо

Сюрпризан «мешак»

Кӱлыт:

– 800 г сӧсна шыл,
– 150 г чернослив (томжо деч посна),
– 2 плавленый сырок але 50 г грецкий пӱкш,
– 100 г сыр,
– там шот дене шинчал, пурыс.

Шылым кугурак ужашлан пӱчкедена, изишак перкалена, ӱмбакше шинчал ден пурысым шавалтена. Плавленый сырокым ужаш-влаклан пӱчкедена але олмешыже грецкий пӱкшым кучылтына. Ынде сырокым але пӱкшым чернослив көргыш «шылтена», тудыжым шыл ӱмбаке пыштена да мешак семын «погена», пеҥгыде шӱртӧ дене кылдена. Тудын олмеш «косичке» сырын ик «шӱртыжым» кучылташ лиеш. Тудо кочкышым эшеат тамлештараш полша.

«Мешак-влакым» ӱйым йыгыман противеньыш кылдыме велже дене кӱшкӧ верандена да духовкыш шындена. Шылын тӱрыс кӱын шумыж деч икмыняр минут ончыч луктына, «мешак-шамыч» ӱмбаке сырым шавалтена, тудын шулымекше, изишак кӱреналге лияш тӱҥалмекше луктына.

Кочкыш ямде!

Лачка «кӱсен»

Тиде тамле кочкышат мешакымак ушештара, но маналтешыже гына вес семын. Туге гынат ыштен ончыза.

Тидлан кӱлеш:

● «лончан-лончан» руаш (слоёное тесто).

Көргашлан:

● 1 стакан джем але мармелад, тыгак торык гычат ышташ лиеш,
● 1 муно.

Руашым 3-4 мм кӱжгытан лиймешкыже шарена, вара тушеч квадрат-шамычым пӱчкеден луктына. Ынде кажныжын покшекыже 1 изи совла начинкым пыштена, лук-влакым пырля погена да көргаш ӱмбалне ушена. Ямде «кӱсеныш» муным йыген кӱкташ шындена. Лукмеке, ӱмбакше шокте гоч сакыр пудрым колтен шавена.

Тамле лийшаш!..

ямдылен. Тел.: 49-55-11

«МОДЫШ ПӦРТЫМ» –

Пу гыч сергам пӱчкедыше тале мастар орал-тыжымат модыш пӧрт гай сылнештарен шынден. Пӧрт ончылжат, капкажат, эсогыл пече воктенысе олымбалжат серга дене сӧрастарыме.

Сергажат тыглай огыл: кидмастарын творческий шӱлышан улмыж нерген шижтара. Мутлан, капкаште шордо-влак «верандыныт», кайык-влак «чоҥештылыт». Серган окна-влак коклаште да воктене ала кӱдыр, ала сузо-влак «шинчат», пӧртвуйышто эшеат ӧрыктарыше кайык-влак «чоҥештылыт». Палисадникыште гын кайык-комбо-влак «ийын коштыт». Печат, олымбалат, пӧртӧнчылат суртозан мастар кидше дене ышталтыныт. Пелашыже, Валентина Ивановна, дене шинчын каналташ йӧнан, вет нуно коктынат сулен налме канышыште улыт. Шке жапыштыже ушнен, варажым изи огыл ешыштлан куанен илаш ты сурт-оралтым нӧлтеныт. Вич шочшым ончен куштеныт, йол ӱмбаке шогалтеныт.

Василий Федорович художник-оформительлан Москосо искусство университетыште тунемын. Вара шочмо велыште тунуктышылан ыштен. Параньга районысо Матародо, варажым Шойдӱҥ школлаште тунуктен. Партий обкомыштат, райкомыш-

Мужыр лаштыкым С.НОСОВА ямдылен.

ШКЕ КИД ДЕНЕ

тат оформительлан, верысе озанлыкыштат партком вуйлатышылан ыштен. Но йöратыме пашаже эре пеленжак лийын. Яра жапыште эре пу гыч пÿчкеден. Кызыт тидым шуэнрак ышта. Теве шукерте огыл пелашыжлан пеледыш көршöк-влакым верандаш изирак ÿстелым келыштарен. Тудо залыштышт шога. Валентина Ивановнаже пеледышым ончаш да тÿрлаш йöрата. Сурт көргыштат, пакчаштат пеледыш шуко.

Вате-марий ийготышто улыт гынат, манмыла, илашак шонат, шке сурт-оралтыштым тÿзатат. У мончат чоҥалтеш. Пöртыш вÿдым пурташ манын, скважинымат кÿнчыктеныт.

ПОДПИСКЕ-2020

КАЖНЕ МАРИЙ, ПЕЛЕННА ЛИЙ!

Россий почто отделенийлаште 4-14 октябрьыште подписке декаде эрта

Тиде жапыште **«Марий Эл»** ден **«Сурт-пече»** 10 процентлан шулдырак.

«Марий Эл» (кушкыжмо, кугарня) (индекс – П3197) – ~~785,28~~ – **682,50** тенге,
«Марий Эл» (кугарня) (индекс – П3214) – ~~502,44~~ – **437,64** тенге,
«Марий Эл» + **«Сурт-пече»** (индекс – П3213) – ~~1021,80~~ – **886,56** тенге,
«Сурт-пече» (индекс – П3205) – ~~484,26~~ – **435,84** тенге.

Альтернатив подписке

Газетым редакцийыш толын налман. Пел ийлан подписке ак:
«Марий Эл» – **300** тенге (**ик ийлан** – **550** тенге)
«Сурт-пече» – **200** тенге (**ик ийлан** – **350** тенге).

Электрон подписке

Газетым PDF-формат дене электрон адресышкыда колтена.
Пел ийлан ак: «Марий Эл» – **400** тенге, **«Сурт-пече»** – **200** тенге.
Оксам Сбербанк картыш колтыман (№ 4276370019927405) да кö кунам да мыняр оксам пыштыме нерген уверым тыгай адрес дене колтыман: la-lishabdarova@yandex.ru

Подписчик-влак коклаште лотерей модалтеш

Тиде чайкоркан озаже лийын кертыда

Рекламе шотеш

М.Скобелевын фотожо. **Тел.: 49-55-11**

Мöнгысö ферме

Йоҥылыш деч кузе утлаш?

ЭШЕ совет пагыт годымак тыге ойлымым колаш лийын: кроликым ончаш мо нелыже? Ты пашам эсогыл йоча-влак ыштен кертыт, сандене мöҥгысö тиде янлыкым ашнаш тӱҥалше еҥ тиде пашаште нимо йöсыжат уке манын шона. Кагазыште чылажат тыглайла чучеш: вич ава кролик деч тылзе гыч витле игым нал веле. Тыге талукышто 250 иге марте ончен кушташ лиеш. Тыге – умбакыжат. Те кроликым ашнымаште икымше ошкылым веле ыштеда гын, чылажымат профессионал семын шуктыман.

Налына тӱжаҥме йодышым. Тендан палемдыме план почеш ава кролик узо дене йöратен ынеж мод. Ондак тудо узым сайынрак пален налнеже, тудын дене моднеже. Авалан узо ок келше, шкеж деке ок кондо гын, нуным посна ойырыман. Кок шагат гыч уэш ушыман, пырля колтыман. Тидат полшен огыл гын, тидым ик кече гыч ыштыман. Нимо шотат лектын огыл, тугеже тиде мужырлан пырля лияш пӱралтын огыл.

Тыгеат лийын кертеш: узо ден ава ушненыт, чылажат шот дене эртен, но ава тӱжаҥын огыл. Амалже – те ава кроликым утыждене пукшен öрдыктаренда, да чот коя лийын. Ик узо денак икмыняр ава тӱжаҥын огыл гын, тудым йöршешлан коранҥыза, тудын олмеш весым ойырен налза.

Ава кроликын тӱж улмыжым кузе пален мошташ? Тидлан ава ден узын вашлиймышт деч вара ик арня гыч узым уэш ава ден ушыза. Тыгодым ава шыде, уда койышым ончыкта, узо ӱмбаке урлаш тӱҥалеш гын, тугеже ава тӱж. Тыгай койышым ужмеке, узым вигак коранҥыза. Кокымшо гана тӱжаҥдаш келшен ок тол, вет ава уэш тӱжаҥын кертеш. Тидыже авам чотак каҥгештара, лунчырта. Тыге пеш начар тазалыкан иге-влак шочыт.

Тӱжаҥме шотышто кокытеланымаш уло гын, кок арня гыч мӱшкыржым кучен ончыза. Тушто изи шарик гайым шижыда гын, тугеже тиде игылык-влак улыт. Но кучен ончымо, ниялткалыме годым моткоч тӱткö лийман. Вет те игым кудалтыме мартеат шуктен кертыда. Ава кролик кочкышым кычалтылеш, пыжашым тӧрлаш, утларак йöнаным ышташ тырша гын, ӱшанен кертыда: тудо тӱжаҥын.

Аккумулятор шинчын, машинам кузе ылыжташ?

Автомашинам виктарышылан

КОРНЫШТО тӱрлыжат, вучыдымо азапат лийын кертеш. Южгунам тугай верыш логалат, воктенак нигö уке, нигöлан энерташ, нигö деч полышым йодаш. Мутлан, аккумулятор «шинчын» гын. Те машинам шогалтенда, двигательым йöртенда, икмыняр жаплан öрдыжкö каенда лийже. Тыге лийын кертеш: тулым йöрташ монденда але эше иктаж-могай амал дене аккумуляторышто зарядке пытен. Уэш машинашке шинчында, сравочым пӱтыралында, но двигатель ок ылыж. Мом ышташ? Ик верыштак кужу жап шогымо ок шу.

Шӱкен ылыжташ лиеш, тыгай йöн уло, но руль воктеке нигöм шындаш. Молан манаш гын те шкетын улыда. Ик тошто, но тергыме ӱшанле йöн уло. Тудын дене палдарена.

Эн ончычак багажник гыч тросым лукса. Тудо кажне водительын машинаштыже лийшаш. Уке, машинам шупшын наҥгаяш огыл, двигательым ылыжташ. Ынде машина гыч домкратым лукса. Тиде инструмент вӱдышö ик оравам «сакаш» кӱлеш. Оравам нöлталмеке, тудо южышто кечышаш. Тиде пашам тӱҥалме деч ончыч машинам шогышо (стояночный) тормозыш шындаш ида мондо.

Умбакыже тыге ыштыза: южышто кечыше вӱдышö орваш тросым пӱтырен шындыза. Тыге ышташ тыршыза: трос шинышке кеч кум лончо дене вочшо. Ынде автомашина деч коранҥза да кенета чот шупшылза. Тидын деч ончыч кокымшо але кумшо передачыш шындаш да зажиганийым чӱкташ ида мондо.

Икымше гана тыге тöчен ончымо дене машинам ылыжтен кертын огыдал гынат, ида тургыжлане. Эше икмыняр гана тöчен ончыза. Схемыже эн тыглай: пӧрдшö орава двигательымат пашам ыштыкта. Тыге мотор ылыжеш.

Двигатель ылыжын гын, скорость рычагым нейтральный передачыш шындыза да южышто кечыше оравам мландыш мöҥгеш волтыза.

Ынде умбакыже кудалын кертыда. Корныда пиалан лийже!

Мужыр лаштыкым В.СМОЛЕНЦЕВ

Телым мӱкш мом ышта?

ТЕЛЕ лишемме семын кайык-влак кечывалвелыш чоҥештат, маска вынемыш пурен возеш. Мӱкш-влакат йӱштӧ пагытлан ямдылалтыт. Нунын йӱштым сеҥыме ойыртемалтше йӧнышт уло. Эн ончычак телылан кочкыш шапашым ыштат. Лач тудо илен лекташ полша.

Игече йӱкшемме семын пашаче мӱкш-влак омарта покшеке погынаш тӱҥалыт. Рамыла коклясе яра верыш, караш рожыш мӱкшиге еш пӱтырналтме семын чумырген шинчыт. Телым пашаче мӱкш-влакын ик тӱҥ пашашт – мӱкш-авам аралаш да шокшышто кучаш. А тидлан тудын йыр погынат да эреак шокшышто аралат. Чумырген шичме оран тӱжвалныже улшо мӱкш-влак, кылмымекышт, көргыш пурат, а көргӧ гыч тӱжваке лектыт. Тыге алмашталтыт. Тӱжвалне улшо мӱкш-влак шулдырышт дене чытырнаш да лыжгыкташ тӱҥалыт. Вер дене алмашталтмышт годым вий-куатыштым кучылтыт. Тыге капышт гыч шокшым луктыт, да чумыр еш ӱлыкшӧ температурыштат илен лектеш. А вий-куатшым мӱй гыч налыт, санденак телылан кочкышым шапашлат.

Мӱкш-влакын погынен шичме тӱжвал лончыштышт температур 5 градус марте леве лийын кертеш, а көргыштӧ – 30 градус йотке шокшо. Тыгай температурым кучышашлан омшаникыште, илыме пӧртйымалне илыше кокла куатан еш эн шагалже 15 килограмм мӱйым кочкеш. А телылан тӱжвалан кодымо гын, кочкыш 25 килограмм йотке кӱлеш.

Теле – мӱкшлан эн неле пагыт, сандене мӱкшызӧ тиде пагытлан омартамат, пайдале насекомый-влакымат сайын ямдылышаш. Тидлан кочкыш шапашым ситышын кодыман, мӱкшава самырык лийшаш. Тылеч посна эше шыжымак тӱрлӧ чер деч эмлыман.

Мӱкшлан чер деч посна энгекым эше коля, кайык-влак ыштен кертыт. Колям пытарышашлан тӱрлӧ аярым кучылтыт. А уремеш кодымо мӱкшым киса-влак тӱжваке ондален луктыт да кочкыт. Тидым шотыш налын, омартам кертме семын лум дене тӱрыснек петырыман.

ямдылен. Тел.: 49-55-11

Калык палылан энгертен

Мучаш. Тӱҥалтышыже 37-ше №-ан газетыште

Игече начарештшаш нерген теве могай пале-влак шижтарат.

Мотор пыл касвел могырым ийын толеш. Шудышто лупс кужу жап аралалтеш – кӱдырчан йӱр лийын кертеш. Южын темдыме куатше икмыняр кече почела изем толеш. Кастене пыл шукемеш. Йӱдым мардеж писештеш. Кастене эрденысе деч шокшырак. Кече пыл коклашке шинчеш. Эрдене волгыдо-йошкар ӱжара шарла. Вараксим-влак пеш ӱлнӧ чоҥештылыт.

Игече саеммым тыгай пале-влакым ончен рашемдыман.

Пыл коклаште волгыдо вер палдырна. Пасу дене таҥастарымаште чодыраште шокшырак лийын. Йӱдым палынак юалген, но йырваш тып-тымык. Кастене тӱтыра налын. Эркын-эркын южын темдыме куатше кугемеш. Вараксим-влак пеш кӱшнӧ чоҥештылыт. Йӱдым шудышто лупс чот возын. Кечывалым мардеж писе, виян лийын, а каслан тыпланен. Олтымо годым шикш тура кӱза.

Колызо-влаклан калык пале нерген шарнашышт.

Энгер, ер серлаште ужава-влак чот кычкыраш, васараш, тӧрштылаш тӱҥалыныт гын, йӱр лийшашлан. Эшеат чот да кужу жап кычкырат гын, сай игечым вучыман, но кенета чарненыт – юалге игече лишемшашлан.

Шӧршудо (одуванчик) вуйжым кенета чумырта, туртыкта гын, йӱр лийын кертеш. Ногток кушкыл пеледыш лышташыжым эр эрденак почын, шарен гын, кече мучко ояр игече лиеш, вараш кодын почын – кӱдырчан йӱрым вучыман.

Мӱкш-влак пыл лишемме годым омарташт гыч чоҥештен лекмым огыт чарне гын, йӱр кугунак лийшаш огыл. Эрдене омарташ шылын шинчыныт гын, йӱр садак лийшаш.

Шыҥа тӱшка дене чоҥештылеш – сай игечылан.

Рак-влак энер серыш лектыныт – йӱрлан.

Прополисым налам. Акше: 1 кг – 1500 тенге.
Тел.: 8 902 672 46 34.
Реклама.

7 ОКТЯБРЯ, ПОНЕДЕЛЬНИК

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с «ОТЧАЯННЫЕ» 16+ 23.25 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с «ВХОДЯ В ДОМ, ОГЛЯНИСЬ» 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время. 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня. 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 Шонанпыл 9.45 Преображение

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

8 ОКТЯБРЯ, ВТОРНИК

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с «ОТЧАЯННЫЕ» 16+ 23.25 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с «ВХОДЯ В ДОМ, ОГЛЯНИСЬ» 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 Пошкудем

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

9 ОКТЯБРЯ, СРЕДА

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с «ОТЧАЯННЫЕ» 16+ 23.25 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с «ВХОДЯ В ДОМ, ОГЛЯНИСЬ» 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 «Шӱмсем пӧлек». Тендан серышда почеш концерт

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

10 ОКТЯБРЯ, ЧЕТВЕРГ

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 На самом деле 16+ 19.45 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.35 Футбол. Отборочный матч чемпионата Европы 2020 г.. Сборная России – сборная Шотландии. Прямой эфир 23.45 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Т/с «ВХОДЯ В ДОМ, ОГЛЯНИСЬ» 12+ 23.15 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 Пошкудем 9.40 Туган тел

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

11 ОКТЯБРЯ, ПЯТНИЦА

ПЕРВЫЙ

05.00, 09.25 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.55 Модный приговор 6+ 10.55 Жить здорово! 16+ 12.15, 17.00 Время покажет 16+ 15.15 Давай поженимся! 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 18.00 Вечерние новости 18.35 Человек и закон 16+ 19.45 Поле чудес 16+ 21.00 Время 21.30 Голос 12+ 23.30 Вечерний Ургант 16+

РОССИЯ[1]

05.00, 09.25 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести. Местное время 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым 12+ 12.50, 18.50 60 минут 12+ 14.45 Кто против? 12+ 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир 16+ 21.00 Аншлаг и Компания 16+

«МЭТР»

06.00, 12.30, 18.00 Марий Эл ТВ 12+ 06.30 Утро на МЭТРе 12+ 14.00, 19.30 Наше время 12+ 21.30 Наше время. Итоги дня 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

7.07, 7.35, 8.07, 8.35, 11.25, 14.25, 17.00, 20.45 Местное время. Вести Марий Эл 9.00 Местное время. Вести Марий Эл (на мар. яз.) 9.25 «Шӱмсем пӧлек». Тендан серышда почеш концерт 11.25 Местное время. ПФО

на канале «РОССИЯ[24]»

19.30 Вести 19.40 Интервью

12 ОКТЯБРЯ, СУББОТА

ПЕРВЫЙ

05.50, 06.10 Х/ф «КОМИССАР» 12+ 06.00, 10.00, 12.00 Новости 08.10 Играй, гармонь любимая! 12+ 08.55 Умницы и умники 12+ 09.45 Слово пастыря 0+ 10.15 Савелий Крамаров. Джентльмен удачи. Смешной до слез 12+ 11.15 Теория заговора 16+ 12.15 Ролан Быков. «Я вас, дураков, не брошу...» 12+ 13.15 Х/ф «ИЗ ЖИЗНИ ОТДЫХАЮЩИХ» 12+ 14.55 Х/ф «ПО СЕМЕЙНЫМ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАМ» 12+ 17.30 Кто хочет стать миллионером? 12+ 19.00 Сегодня вечером 16+ 21.00 Время 21.20 Клуб Веселых и Находчивых 16+ 23.30 Х/ф «ШПИОНЫ ПО СОСЕДСТВУ» 16+

РОССИЯ[1]

05.00 Утро России. Суббота 12+ 08.15 По секрету всему свету 12+ 08.40 Местное время. Суббота 12+ 09.20 Пятеро на одного 12+ 10.10 Сто к одному 12+ 11.00 Вести 11.20 Вести. Местное время 11.40 Юмор! Юмор! Юмор!!! 16+ 13.50 Х/ф «ОПАВШИЕ ЛИСТЬЯ» 12+ 18.00 Привет, Андрей! 12+ 20.00 Вести в субботу 21.00 Х/ф «ЛИНИЯ ЖИЗНИ» 12+

«МЭТР»

15.30 Марий Эл темла 12+ 18.30 Наше время. Итоги недели. 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

8.40 Местное время. Суббота

13 ОКТЯБРЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ПЕРВЫЙ

05.00 Бокс. Бой за титул чемпиона мира. Дмитрий Бивол – Ленин Кастильо, Александр Усик – Тайрон Спонг. Прямой эфир 12+ 07.00 Непутевые заметки 12+ 07.20 Часовой 12+ 07.50 Здоровье 16+ 10.00, 12.00 Новости 10.15 Жизнь других 12+ 11.15, 12.15 Видели видео? 6+ 13.55 Страна Советов. Забытые вожди 16+ 16.00 Праздничный концерт к Дню работника сельского хозяйства 12+ 17.35 Щас спою! 12+ 18.45 Футбол. Отборочный матч чемпионата Европы-2020. Сборная России – сборная Кипра. Прямой эфир 21.00 Время 22.00 Большая игра 16+

РОССИЯ[1]

05.20 Х/ф «МАМА НАПРОКАТ» 12+ 07.20 Семейные каникулы 12+ 07.30 Смехопанорама 12+ 08.00 Утренняя почта 12+ 08.40 Местное время. Воскресенье 09.20 Когда все дома с Тимуром Кизяковым 12+ 10.10 Сто к одному 11.00 Вести 11.20 Смеяться разрешается 12+ 13.40 Х/ф «МОЁ СЕРДЦЕ С ТОБОЙ» 12+ 17.50 Удивительные люди-4 12+ 20.00 Вести недели 22.00 Москва. Кремль. Путин 12+ 22.40 Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым 12+

«МЭТР»

12.00 Наше время. Итоги недели 12+ 12.45 Программа «Пастырское слово» 12+ 21.00 Марий Эл темла 12+

«МАРИЙ ЭЛ» на канале «РОССИЯ[1]»

08.40 Местное время. Воскресенье

Каналтена мо пырля?

«Театральное Приволжье» проектыште сеҥыше-влакын спектаклыштым МЭТР телерадиокомпанийыште теве кунам ончыктат

(Студент театр-влак)

Татарстан Республик

4 октябрь – Озаҥ оласе культур кугыжаныш институтын коллективше. «Парковка».....20.30

Удмурт Республик

5 октябрь – Калык театр (Воткинск ола). «С любимыми не расставайтесь».....20.10

Чуваш Республик

6 октябрь – Вуз-влак коклаасе студент театр (Чебоксар ола). «Мой дедушка был вишней».....21.30

Пермь кундем

7 октябрь – «17-я скрипка» авторский студенческий театр (Пермь ола). «Признание».....19.50

Киров область

8октябрь–Тунемше-влакын калык театрышт (Кировола). «Красная Шапочка».....19.50

Нижегородский область

9 октябрь – «Зеркало» театр миниатюр (Заволжье ола). «Дураки».....19.50

Оренбург область

10 октябрь – «Горицвет» калык театр (Оренбург ола). «Квадратура круга».....19.50

Пенза область

11 октябрь – «Кириллица» театр (Пенза ола). «Записки юного врача».....20.20

Самара область

12 октябрь – Самара оласе культур кугыжаныш институт. «Аленький цветочек».....20.50

Саратов область

13 октябрь – «Штурм» театр (Саратов ола). «Старик и море».....21.30

М.Шкетан лӱмеш Марий национальный драме театр

4 октябрь – Тургымым почмаш.....16.30
«Ачийжат-авийжат...» М.Шкетан.....18.00 (12+)
5 октябрь – «Салика». С.Николаев.....16.00 (12+)
6 октябрь – «Богатырь из теста». Н.Кузьминых.....11.00 (6+)
11 (12) октябрь – «Шӧртньӧ лудо». Ю.Байгуза, В.Пектеев.....18.00 (16.00)

16+ Рекламе шотеш

А.БАЙКОВА

Пагалыме лудшо йолташ! 1 сентябрь гыч Россий почто отделенийлаште 2020 ийын икымше пелийжылан возалтме кампаний тӱҥалын. Лудса, налза «Марий Эл» ден «Сурт-пече»! газетлам.

ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА
ОБШИВКА ДОМОВ
т. 89600909733, 477-177
Позвоните нам, мы все сделаем сами

Реклама

Тиде купон дене пластик окна конструкций 7 %-лан шулдырак лиеш!

Мучаш. Тӱҥалтышыже 37-ше №-ан газетыште

Вийым ешарыше ЛЫЖГА «МАРДЕЖ»

Ты самырык ең ала нигунамат шолдыра кожла дене леведалтше курыкымат, кечывалвелне лекше кечымат, ласка да кӱдыратле кандалге-ужар теҥызымат илышыштыже ик ганат ужын огыл да?

Кеч-мо гынат, саяк. Но кунам корнышто кужу жап тый шкетын улат да эше оксат уке! Эше улшыжат кунарлан ситымым от пале, вот тунам чынжымак нигӧлан вуйым шияш, нигӧ дене кутыралтен колташ. Тыгай годым мотор пӱртӱсат ок ыплан-даре. Да эше тиде шокшо кумылым гына волта.

...Ну, йӧра, айдеме черле лийын. Кужу жап черле кийымыж дене шкежат ноен пытен, очыни. Шыжым да телым Мишан аваже черлан вуйым ыш пу, шучко азап вашта-реш шогаш тӧчыш. Начарештмыжым, вийдыме лиймыжым, шапалгыше сынжым ең деч аваже шылташ тӧчен илыш. А шошым сеҥалте.

Шыжым да шошым, шучко чер тудым чот толаштарыме годым, аваже Мишам, ковам, эсогыл тораште илыше ачажым торжан вурсен. Но шошым кенета вийдыме лие да, коршты-мо годым жалын шыргыжын, одеял ӱмбалне кийыше чот каҥгештше кидшым кормыжтышыжла, жалын шыргыже. Вара кутырымым чарныш да йӧршын шыпланыш. Тунам Миша умылыш: пеш вашке, можыч, шошо мучаш марте, аваже илен ок шу...

Тыгак лие. Ала ачаже тояш толеш манын вучыш.

Но тудо ыш тол. Содор пашаже шуко. Паша-паша, амал шол. Но йолташыж гоч конвертым пуэн колтен, Мишан авам тояш полшыш. Кодшо оксаже ик жаплан кучылташат ситыш.

А ынде – йӧршын вес илыш. Кечывалвел кундем. Корно, тора курык. Эше умбалнырак – теҥыз. Миен шудымо тора-се кумдыкышто, ала-кушто вес палыдыме верыште – ачаже. А чынжым гын тудо Мишан илышыштыже лийынжат огыл.

...Моткоч шокшо, йыгыжтарыше, шӱлышым налше, капым когартыше шокшо. Пуйто Миша ушо тӱняштыжат таче шкетын. Тунар чот вӱдым йӱмыжӧ шуэш. Тевыс тыге куат «шула» улмаш. Теҥыз марте мӱндыр, а мӧҥгӧ марте тора. А аваже колымо деч вара шочмо суртшо уло мо?

Тыглай ончалмаште тыгай кугу айдеме, самырык рвезе. Пуракан корныш кудалтыме рюкзак ӱмбак пурен шинчын, вӱдым да икмыняр кечым мален лекташ верым кычалме олмеш кӱлдымашым шонкален шинча. Изи йочан гай шинчавӱдшӧ гына толеш.

Ну, мом ыштет, просто куатше пытен. Ала-кӧн – кок ий ончыч шошо тӱҥалтыште, ала-кӧн – июльышто. Оксат уло, жапат уло, но пеленже нигӧ уке. Тыгай шокшым сеҥаш – манаш веле. Но кенета лыжга мардеж чурийышкыже логале. Аваж дене пырля тышке канаш толмо годсо йоча жапыш Миша уэш пӧртыльӧ, мороженый ден газ вӱдын тутло тамыштым шарналтыш. Ӱлнырак – лопка уреман, сӧрал теҥыз серан мотор ола.

Тыге шонкален шинчымыж годым курык велым пыл ора толмо шинчажлан перныш. Ончыч эркын, а вара пуйто ӧрканышын, пуракан корнысо шемалге-ужар лышташлам тарватылын, лыжга йӱр куштен йӱраш тӱҥале.

Эх, рюкзак гыч калай кружкам луктын, йӱр вӱдым погаш сай ыле манын, Миша шоналтыш. А вара, кидшым лупшалын, корно покшек лектын, вуйжым кӱшкыла нӧлтале да умшажым почо. Йӱр вӱдым чӱчкыдын нелын, йӱмӧ шумым луштарыш. У-у-у, вийже пурыш.

...А ончылно пеш лишне – у илыш, у йолташ-влак, икымше йӧратымаш. А кызыт, чонжым коршта-рен, нӧргӧ капшым луштарыше, изиж годымсыжлак аважын чурийышке пуышо юалге лыжга мардеж пуале. Тугеже аваже пеленжак, корнышто арален коштыктышо Суксышко савырнен, очыни.

Лаштыкым Р.ЧЕПАКОВА ямдылен. Тел.: 49-55-11

Волен ош мландываке

Мутшо ***Раисия Сунгурован,***
семже ***Вадим Протасовын.***
Вадим Протасов *мура*

Шочаш ыле эрдене,
йогаш ыле ер дене...
Лияш ыле ал кече,
чиялын шӧртньӧ ечым.
Модаш ыле ю дене,
ужаш ыле йӱд веҥым...
Каяш ыле улакыш,
пӧртылын узьмак гыч.
М-м-м-м-м...

Шыжаш ыле йӱр
семын,
Йонген эн сылне сем ден.

Припев:
Волен ош мландываке
Возаш лач тыйын вакшыш.
Возаш, чыла мондалын,
Шудалме ден ондалымым.
Волен ош мландываке
Возаш лач тыйын вакшыш.
А тый кынелын угыч
Кӱрлат омемым лугыч.

Йӧратыме мурына

Лияш ыле шем тымык,
йомак тӱҥалтыш шымыт.
Ош шӱдыр корно дене
вӱда пиал айдемым.
Илаш ал кече семын,
мураш сар шӱшпык
семым.
Кодаш кышам со мландыш
коршаҥгыла я ландыш.
Шыжаш ыле йӱр семын,
йонген эн сылне сем ден.

Припев.

СКАНВОРД

	Ока, приток		Олма урлык	Тӱкан кугу вольык	→				
↘				↓	Йӱд кино		США кино-премий		Латвий ер
	Тоя		... Горький	→					
Норве-гий	→				Чехий		Грек миф, сонарзе		Япон ола
Сурт вий	↘	Шӱр	↘	Сылны-мут жанр	→		↓		↓
↘		↘		«Плот» мурызо		Шӱраш	→		
Модыш ужаш (спорт)	Кап ужаш		Мурызо ... Долина	→					
↘	↘		Ростов обл., ола			США, хоккеист		... Стоун (США)	
Пардаш, карака		Тӱшка	↘			Латвий окса	→	↓	
Сарзе часть		Ньога			У руш конга	↓	Такмак		Намибий калык
↓	Юл приток	↓		Индий ола	→		↓		↓
	Одо энер	→		↓	РФ, регион	→			
	Актрисе ... Лучко		Ното	→		Рим негыз-лыше	→		
↘					Лӱмӧ	→			

Л.ГИМАЕВ ямдылен

ШЫР-ГЫ-ЖА-ЛЫ-НА?

ПӦРЪЕҤ-ШАМЫЧ чынжымак коляиге гай улыт. Кажныжым посна эскераш гын, кумылым налше, йымыжа янлык гай чучыт. Пушкыдо, ласка, тыматле. Иктын-иктын кидыш налын, кучылтын шыматыме шуын колта. Так изиш оралтыште шукемын пошат – вигак аяртыме шукта.

26 СЕНТЯБРЬЫШТЕ ЛЕКШЕ СКАНВОРДЛАН ВАШМУТ

А	■	У	■	■	С	А	В	В	А
К	О	М	Д	О	■	Л	■	И	■
Т	■	Д	■	Т	О	М	А	Ш	А
■	Т	О	Т	О	■	А	■	Е	■
■	У	■	О	■	А	З	А	Р	Т
Ӱ	Ш	А	Н	■	Г	■	У	К	А
■	■	С	■	С	О	К	Р	А	Т
Т	О	С	■	О	Р	■	О	■	Р
■	Д	■	У	Л	А	■	Н	О	А
■	О	■	Р	А	■	Б	■	Ж	■
К	■	К	А	■	К	А	Т	Е	Р
А	■	И	Н	А	■	Л	О	Г	О
Р	■	С	■	Г	О	■	Р	О	М
П	Р	А	Г	А	■	К	А	В	А

СУРТ ПЕЧЕ (Подворье)
Тӱҥ редактор – А.С.АБДУЛОВ
Шеф-редактор – Р.М.ЧЕПАКОВА
Учредитель – «Марий Эл» газет» ООО

Газетым Роскомнадзорышто регистрироватлыме
Регистрироватлыме номер –
ПИ № ФС 77-67392, 2016 ий 5 октябрь

Ямде оригинал-макет гыч «Периодика Марий Эл» издательстве» АО-што савыктыме.
Адресше: 424006, Йошкар-Ола, Панфилов урем, 39.
Издательын да редакцийын адресышт: 424006, СССР ВВ-н 70-ше идалыкше урем, 20. Тел.: 49-55-11.
Газетын индексше – 14857, П3205.
Тираж – 4542. Заказ – 18/38.
Газет Печать да массовый коммуникаций шотышто федеральный агентствын окса полышыж дене савыктатлын.
«Тазалык» лаштыкыште темлыме рецепт дене пайдаланыме деч онҥыч врач дене канашыза.
Печатьыш пуымо жап: график почеш – 16.00, чынжым – 16.30.
12+
Акше эрыкан

Татарстан

Татарстан Республикын Менделеевский районыштыжо эртыше «Марий кандыра» этнофестиваль Russian Event Awards национальный премийын региональный этапыштыже «100 тӱжем ен марте илыман ола коклаште тӱвыра областьыште эн сай турист событий» номинацийыште финалыш лектын.

Ончылно – марий пайрем-влак

ТЫ республикын Мамадыш район Кугу Шия селаштыже эртарыме Семык пайремат «Калык йӱла ден промыселым кумдан шарыме шотышто эн сай турист событий» номинацийыште тыгаяк кӱкшытыш шуын. Тиде кок проектшымат конкурсыш ушнаш Татарстан Республикысе Марий-влакын калыкле-тӱвыра автономийышт темлен. Регионысо финал 4-6 октябрьыште Балаково олаште эртышаш. Варажым сеҥыше-влак общенациональный финалыште 15-17 ноябрьыште Самара олаште участвоватлаш тӱҥалыт.

Каласен кодыман, тений эртыше «Марий кандыра» фестиваль Татарстан, Марий Эл, Удмурт республикла, Свердловск ден Киров областьла гыч 20 наре творческий коллективым чумырен гын, Кугу Шияште эртыше марий Семыкыш районышто илыше чыла гаяк калыкын представительже-влак миеныт.

Башкортостан

Суапшым шарнат да шотлат

«Эрвел марий» калыкле-тӱвыра автономий Башкортостан Республик вуйлатышын граждан обществым вияндаш полшышо грантшым сеҥен налын.

ТЕНИЙ грант конкурсыш кок марий организаций йодмашым колтен. Иктыже сеҥышыш лектын. Тиде Янаул районын «Эрвел марий» калыкле-тӱвыра автономийже. Проектым НКА-н самырык-влак дене пашам ыштымылан вуйын шогышо Елена Гильмитдинова ямдылен. Грант тунемше-влак коклаште «Васильев лудмаш» шанче-практике конференцийым эртараш ойыралтеш. Тудо марий писатель, сотемдарыше да туныктышо Валериан Михайлович Васильевлан пӧлеклалтеш.

Палемден кодыман, тиде НКА тылеч ончыч Васильев-Ӱпымарий дене кылдалтше проектым илышыш шындараш Россий президентын грантшым сеҥен налын. Тудо «Путешествие с «Марий мутер»: наследие Ӱпымарий» маналтын.

Лаштыкым С.НОСОВА ямдылен. Тел.: 49-55-11